

SĂPĂTURILE ARHEOLOGICE DE LA IPOTEȘTI (JUD. BOTOȘANI)

ION IONIȚA
și OCTAVIAN LIVIU ȘOVAN

În vederea reconstituirii cât mai exacte a Casei memoriale „Mihai Eminescu“, în primăvara anului 1976, un colectiv al Muzeului de istorie din Botoșani, condus de Paul Șadurschi, a efectuat un sondaj la Ipotesti, cu scopul de a dezveli temeliile vechii case a Eminovicilor, demolată în 1924. O serie de informații și documente fotografice recent descoperite lăsau să se înțeleagă faptul că la construcția casei din 1936 de la Ipotesti nu fuseseră respectate nici orientarea și nici dimensiunile edificiului inițial. Sondajul efectuat în 1976 a confirmat această presupunere și a oferit datele necesare pentru înlăturarea erorilor. Pentru a surprinde eventual și alte construcții anexe care existaseră în curtea casei căminarului, tot în 1976 a mai fost executată o mică secțiune (1×12 m) la circa 20 m est de Casa memorială. În afară de unele împraștieri de moloz din construcții dărimate din epoca modernă, pe tra-seul secțiunii s-au descoperit și resturile unei locuințe de suprafață datînd din secolele II-III e. n.¹

În vara anului 1979 au fost începute săpăturile de salvare din așezarea dacică de la Ipotesti, urgența fiind determinată de proiectele de amenajare a Complexului memorial. Aceste săpături au continuat și în toamna anului 1980, rezultatele confirmînd existența unei dense așezări a dacilor liberi din această parte a Moldovei. Locul în care au fost efectuate săpăturile este situat în vatra satului, pe o pantă de deal înclinată de la nord-est spre sud-vest, la marginea căreia curge un pîrîu cu debit redus. În cursul celor două campanii de săpături au fost efectuate patru secțiuni și mai multe casete, însumînd o suprafață totală de aproape 400 m², în care s-au descoperit materiale sporadice din epipaleolitic, o așezare dacică din secolele II-III e.n. și resturi de locuire din secolele XIX-XX.

Stratigrafia stațiunii este destul de simplă, fiind semnalat un singur strat arheologic de culoare cenușie, corespunzător așezării dacice. Întrerupt în unele zone, și în general destul de subțire, numai pe locuri atîngînd grosimea de 0,10-0,15 m, el zace direct peste solul gal-

1. Al. Păunescu, P. Șadurschi, V. Chiriac, *Repertoriul arheologic al județului Botoșani*, 1, București, 1980, p. 170 (CXXXVII), 1, C.

ben. La rîndul lui, acest strat arheologic era suprapus de solul vegetal, în care se găseau și resturile de locuire din secolele XIX-XX.

Cele cîteva piese din silex de Prut aparținînd epipaleoliticului erau antrenate în depunerea corespunzătoare așezării dacice. Dintre ele menționăm un nucleu tipic pentru faciesul tardenoisian (fig. 1, 1) și o așchie cu urme de retușe.

Așezarea dacică, din care au fost dezvelite total sau parțial cinci locuințe și două gropi cu resturi menajere. este singura din vremea căreia au rămas depuneri arheologice în strat. După densitatea complexelor, intensitatea locuirii pare să fi fost destul de mare, deși depunerile arheologice în strat nu sînt prea consistente. Aceasta se datorește atît înclinației destul de accentuate a terenului, de pe care torenții formați în urma ploilor au cărat în permanență materialele arheologice, cît și construcțiilor moderne de tot felul care au afectat continuitatea stratului pe zone destul de largi.

Din cele cinci locuințe descoperite, una era îngropată în sol, fiind de tip semibordei (locuința 2). Ea are forma rectangulară (3×4 m) și adîncimea medie de 0,50 m de la nivelul antic de călcare. Celelalte patru erau locuințe de suprafață (locuințele 1, 3—5). Forma lor este greu de precizat, întrucît, cu o singură excepție (locuința 1), ele n-au putut fi săpate în întregime din cauza arbuștilor și copacilor plantați în perimetrul curții Casei memoriale „Mihai Eminescu“. Ținînd seama de forma rectangulară a locuințelor 1 și 3, ultima săpată și ea aproape în întregime, se poate presupune că și celelalte locuințe de suprafață aveau o formă similară.

Inventarul așezării dacice este în general destul de sărăcăcios, o mare parte din el fiind probabil îndepărtat din zona așezării prin acțiunea torenților. Materialele sînt puține chiar în interiorul locuințelor. Ca obiecte menționăm doar un fragment din partea mobilă a unei rișnițe (*catillus*) din rocă locală (fig. 1, 13) și o fusaiolă de lut. Ceramica, deși mai numeroasă, nu ajunge totuși la abundența obișnuită din alte așezări dacice contemporane. Proporția majoritară o formează vasele lucrate cu mîna din pastă grosolană, din care nu lipsesc ceștile tronconice și borcanele, decorate uneori cu brîuri și butoni în relief (fig. 1, 4, 8-11). Ceramica lucrată la roată, din pastă fină de culoare cenușie sau cărămizie, este în proporție ceva mai mică. În cuprinsul ei se întîlnesc diferite tipuri și variante de oale, castroane, fructiere și căni, ornamentate cîteodată cu motive realizate în tehnica lustrului (fig. 1, 2, 3, 5-7, 12). Cea de a treia categorie o formează ceramica romană de import, reprezentată prin fragmente de amfore. În locuința 1 a fost găsită în 1976 o amforă spartă pe loc, care a putut fi reconstituită în întregime (fig. 2).

Pentru încadrarea cronologică a așezării nu dispunem încă de materiale suficiente care să ne permită o datare foarte precisă. Amfora descoperită în locuința 1 poate fi încadrată, pe baza analogiilor exis-

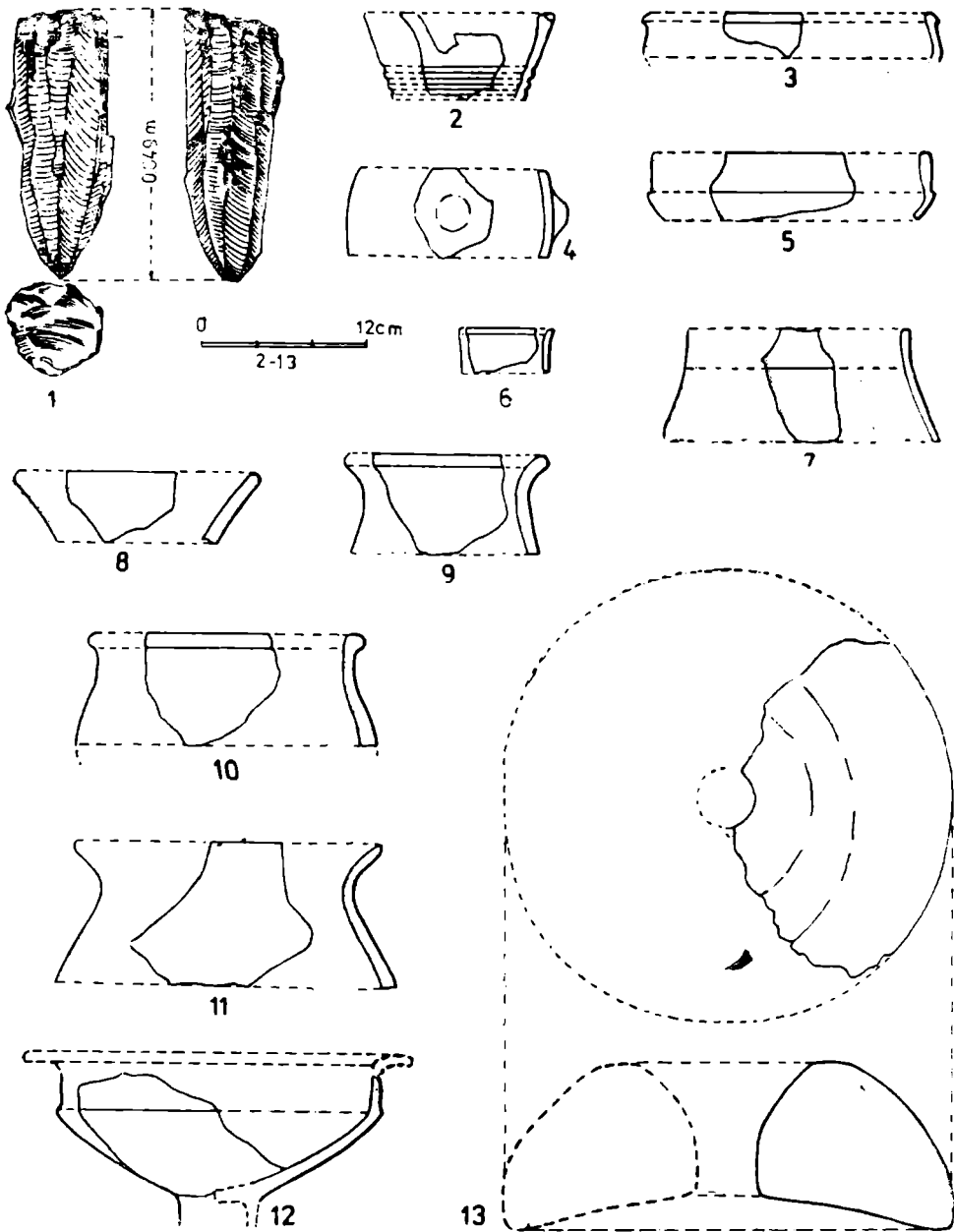

Fig. 1 Ipotești. Obiecte din epipaleolitic (1) și din secolele II-III e. n. (2-13): 1, nucleu de silex tardenoisian; 2-12, fragmente de vase din pastă fină lucrate la roată (2, 5, culoare cărămizie; 3, 6, 7, 12, culoare cenușie) și din pastă grosolană lucrate cu mâna (4, 8-11); 13, fragment de rîșniță (*catillus*) din rocă locală. 1, strat; 2-4, 6, 7, locuința 2; 5, 9, 10, 13, locuința 1; 8, 11, locuința 3; 12, locuința 4.

tente², în secolul al III-lea al e.n. Ea ar constitui un indiciu că așezarea de la Ipotești a fost folosită în perioada respectivă. Proportia destul de mare de ceramică lucrată cu mina, în comparație cu aceea executată la roată, ar fi un semn că așezarea la care ne referim a fost folosită și într-o etapă mai veche, când tehnica la roată era mai puțin răspândită, de aceea am opta pentru coborârea limitei cronologice inferioare în secolul al II-lea al e.n. Desigur, cronologia largă, în secolele II-III e.n., va putea fi restrînsă și stabilită cu mai multă exactitate, pe măsură ce descoperirile de la Ipotești vor fi mai numeroase.

În ceea ce privește apartenența culturală și etnică, toate elementele de care dispunem permit atribuirea acestei așezări populației dacice. Dealtfel, trebuie menționat că în apropierea ei au fost semnalate și alte așezări dacice din aceeași vreme. Una din acestea se află chiar în preajma Ipoteștilor, în punctul „La luncă” (300 m sud de sat)³. Alte două așezări se găsesc pe teritoriul satului vecin Cucorâni, prima în vatra satului⁴, iar cea de a doua în care s-au făcut și ample săpături în punctul „Medeleni” (circa 3 km nord-vest de Ipotești)⁵. Așadar, se poate afirma că în această microregiune de la marginea estică a Podișului Sucevei (zona de contact cu stepa Jijiei), locuirea dacică avea o mare densitate în secolele II-III e.n.

În sfârșit, descoperirile din secolul al XIX-lea sînt importante prin proveniența lor din casa familiei Eminovici. Între materialele recoltate semnalăm monede (între ele un exemplar din prima emisiune românească de la 1867), resturi de cahle și vase de factură românească.

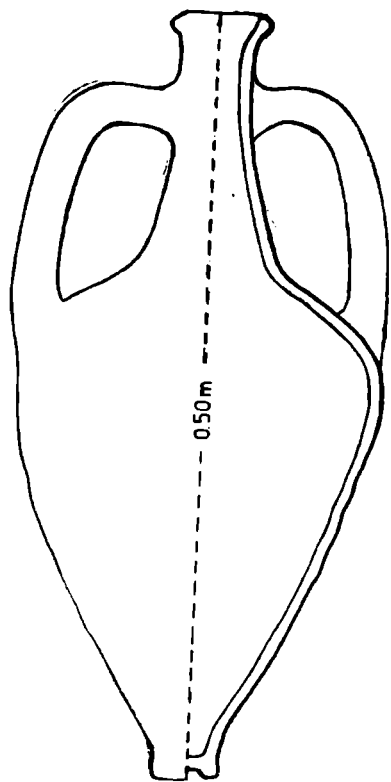

Fig. 2 Ipotești. Amforă romană din locuința 1.

2. S. Sanic, *Davă mici depozite de amfore romane descoperite în Moldova*, în *S. S. I.*, 1963, 2, p. 230.

3. A. Dăneș, P. Șadurschi, V. Chirica, *op. cit.*, p. 170 (XXXVII, 1. A).

4. N. Zaharia, M. Patrescu-Dimbovița, Em. Zaharia, *Așezări din Moldova*, P. Șadurschi, 1970, p. 235 (109 a); Al. Păunescu, P. Șadurschi, V. Chirica, *op. cit.*, P. Șadurschi, 1970, p. 235 (109 a).

5. S. Teodor, *Săpăturile de la Cucorâni (jud. Botoșani)*, în *ArhMold*, 8, 1975, p. 121, 139-151.

Destul de numeroasă este însă și ceramica provenind din ateliere din centrul și apusul Europei. Toate aceste materiale, legate de mediul în care a trăit o parte a vieții sale marele poet român, și asupra cărora nu ne oprim aici, vor îmbogăți colecția de exponate a Casei memoriale „Mihai Eminescu“ din Ipotești.

FOUILLES ARCHÉOLOGIQUES D'IPOTEȘTI (DÉP. DE BOTOȘANI)

Résumé

Par les fouilles effectuées à Ipotești pendant les années 1979—1980, ont été découverts des restes isolés d'épipaléolithique, un établissement dace des IIe-IIIe siècles de n. è. et des restes d'habitation des XIXe-XXe siècles.

Parmi les restes épipaléolithiques on a trouvé un éclat à retouches et un nucléus typique au tardénoisien.

Dans l'établissement dace on a découvert une hutte enfoncée dans le sol, quatre habitations de surface et deux fosses avec des restes ménagers. L'inventaire est constitué par un fragment de moulin à bras (*catillus*) en roche local (fig. 1, 13), une fusaiole, des fragments de vases daces travaillées à la main (fig. 1, 4, 8-11) et façonnées au tour (fig. 1, 2, 3, 5-7, 12) ainsi que des restes d'amphores romaines (fig. 2). L'établissement dace d'Ipotești peut être daté au cours des IIe-IIIe siècles de n. è.

Les découvertes de XIXe siècle offrent des informations importantes sur la maison dans laquelle a vécu une partie de sa vie le grand poète roumain Mihai Eminescu.

EXPLICATIONS DES FIGURES

Fig. 1 Ipotești. Objets d'ipaléolithique (1) et des IIe-IIIe siècles de n. è. (2-13) : 1, nucléus en silex typique au tardé ; 2-12, fragments des vases en pâte fine façonnées au tour (2, 5, pâte rouge ; 3, 6, 7, 12, pâte grise) et en pâte poreuse faites à la main (4, 8-11) ; 13, fragment de moulin à bras (*catillus*) en roche local. 1, couche archéologique ; 2-4, 6, 7, habitation 2 ; 5, 9, 10, 13, habitation 1 ; 8, 11, habitation 3 ; 12, habitation 4.

Fig. 2 Ipotești. Amphore romaine de l'habitation 1.